

EU står inför ett verkligt hot mot freden

Dagens Industri den 22 maj 2024

För EU utgör Rysslands oprovocerade och illegitima invasion av Ukraina i februari 2022 ett abruptt uppvaknande till en komplex och ödesdiger utmaning. Unionen måste i denna nya geopolitiska situation visa sig handlingskraftig. EU har sändt tydliga signaler att man vill rädda de av kriget hotade demokratiska ansträngningarna i Ukraina, Moldavien och Georgien genom att låta dessa stater omfattas av den europeiska säkerhetsgemenskapen.

De nya kandidatländerna bör ha gjort valet att anamma demokratiska värden och styrskick. De har vänt sig bort från den autokratiska, korrupta och godtyckliga ryska politiska modellen även om vi idag ser ett bakslag för demokratikämparna i Georgien där regeringens hårdhänta tillslag mot fredliga demonstranter och antagandet av lagen mot utländskt stöd bryter mot EU:s värden. I tillägg behöver kandidatländerna föra en sund liberal ekonomisk politik för att stå emot de krafter som sätts igång när medborgare inser att medlemskap i EU inte är någon "quick-fix" för ökat välstånd.

Utvidgningen av EU i krigets skugga möter två problem som påkallar en reformering röstsystemet för EU:s utrikes- och säkerhetspolitik. Det första problemet är att nuvarande system med enhällighet låter befintliga medlemsländer som förnekar den överstatliga karaktären av EU:s lagstiftning, sätter det egna intresset före det europeiska och inte drar sig för att motsätta sig politiska åtgärder, gemensamma ställningstaganden och reforminitiativ, motarbeta en utvidgning. Reformerna krävs sålunda inför de stundande utvidgningsförhandlingarna så att inte några enskilda medlemsländer skall kunna sätta käppar i hjulet för den utvidgning som nu måste ske.

Det andra problemet är att de aktuella kandidatländerna ännu brister i sin efterlevnad av demokratiska värden och rättigheter samt uppvisar en tydlig urholkning av rättsstaten och fri media. Den viktigaste principen för att ett kandidatland skall beviljas medlemskap i den europeiska gemenskapen bygger på det enskilda kandidatlandets framsteg vad gäller uppfyllandet av EU:s *acquis*. Ett medlemskap skall föregås av att kandidatlandet uppfyller vissa fundamentala principer som enligt kommissionen avser: "rättsstaten, grundläggande rättigheter, fungerande demokratiska institutioner, förvaltningsreform, och ekonomiska kriterier". I sig är dessa principer inte annorlunda än de som uttrycks i de så kallade Köpenhamnskriterierna men har i ett meddelande från kommissionens 2023 fått en högre prioritet. Denna prioritering ska förstås i ljuset av erfarenheterna av utvidgningen 2004/07 och EU:s handfallenhet att därefter hantera Ungerns och Polens (före Donald Tusks regering) dåvarande bristande efterlevnad av EU:s grundläggande värden och principer. En liknande utmaning ligger i problemet med endemisk korruption och kooptering av statsapparaten av politiska eliter med kopplingar till organiserad brottslighet. De nya kandidatländerna får som medlemmar inte ges möjlighet att sätta krokben för fortsatt ekonomisk integration av den interna marknaden eller utpressa unionen på mer bidrag i ett framtida EU.

Det pågående kriget mellan Ryssland och Ukraina kräver ett skyndsamt agerande från EU. EU står dock nu inför dilemmat att skyndsamheten kan komma på bekostnad av genomförandet av de reformer och förändringar ett kandidatland behöver för att leva upp till EU:s grundläggande värden

och principer. När ett land väl blivit EU-medlem kan det genom kravet på enhällighet vid omröstning själv blockera åtgärder som syftar till att få det att uppnå efterlevnad. Det skyndsamma agerandet den geopolitiska situationen påkallar kräver sålunda en reform av röstförfarandet med dess nuvarande krav på enhällighet!

EU skapades som ett fredsinitiativ och när EU för första gången står inför ett verkligt hot mot freden, måste EU:s normgivningsregler rustas konstitutionellt för att klara utmaningen. Vi hävdar att EU måste överge enhällighet vid röstning om EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och införa röstning med kvalificerad majoritet som en helt nödvändig anpassning till den oroliga värld vi nu lever i. Regeringen bör arbeta för att få denna anpassning till stånd och inför det stundande valet till Europaparlamentet uppmanas kandidaterna vara tydliga med sin inställning i denna viktiga fråga.

Per Ekman

Björn Lundqvist

Anna Michalski

Lars Oxelheim